

**A SZOCIOLÓGIA,
MINT TUDOMÁNY**

	Kialakulás	Tárgy	Módszer
Történelemtudomány	Az első írásos dokumentumoktól	A társadalom egésze	Történelmi, deduktív szemléletmód
Filozófia	Ókori tudomány	Az emberi lét értelmének keresése, megértése	Teoretikus elméletalkotás
Demográfia	17. sz. közepétől (W. Graunt: londoni halálozási statisztikák vizsgálata a pestisjárvány idején)	Egyes társadalmi folyamatok (népesedés, halálozás, migráció stb.)	Statisztikai és empirikus adatgyűjtés és elemzés
Politikatudomány	17. sz. végétől (J. Locke: a filozófiától való különválás, a jogi gondolkodás alapelveinek megfogalmazása)	Politika	Jogszabáylelemzés
Közgazdaságtan	18. sz. végétől (A. Smith: klasszikus polgári közgazdaságtan)	Gazdasági jelenségek a társadalomban	Deduktív szemléletmód
Szociológia	19. sz. közepétől (Marx, Durkheim, Weber: társadalomkritikus megközelítés, a valóság empirikus feltárása)	A társadalom egésze	Empirikus adatgyűjtés és elemzés (kérdőíves módszer)
Szociálpszichológia	19-20. sz. fordulójától (pl: LeBon: tömeglélektan)	Egyéni viselkedés és csoporthatás összefüggései	Kísérleti módszerek
Társadalomnéprajz	20. sz. közepétől (Anglia: szociális antropológia USA: kulturális antropológia)	A társadalom egész (A népesség hiedelem-, érték-, és normarendszereinek vizsgálata)	Empirikus adatgyűjtés intenzív terepmunkával

A SZOCIOLÓGIA KIALAKULÁSÁNAK ELŐFELTÉTELEI

- **A társadalomról való gondolkodást két tényezőcsoport határozza meg:**
  - Társadalom fejlődéséből következő igények
  - Tudomány fejlődésének eredményeként az elméleti, fogalmi módszertani eszköztár kibővül
- **A társadalmakkal foglalkozó tudományos gondolkodás lényege a múltban: milyennek kell(ene) lennie a jó társadalomnak?**
- **A szociológia létrejöttének előfeltételei:**
  - Társadalmi valóság megismerésének és a társadalmi ellentmondások kezelésének szükséglete
  - A „kell(ene)” szemléletet felváltja a „van” szemlélet

A SZOCIOLÓGIA SAJÁTOSSÁGAI

•TÁRGYA

- A társadalmi jelenségeit kutató, a társadalmi élet törvényszerűségeit megismerő tudomány
- Törvények jellege: determinisztikus vs. sztochasztikus

•ALANYA

- Társadalmi csoport(ok)

•MÓDSZERE

- Probléma megfogalmazása, kutatás tárgyának kiválasztása
- Szakirodalom áttekintése
- Elméleti magyarázat megalkotása (hipotézisalkotás)
- Empirikus vizsgálat – valóságból, társadalomból való információszerzés (operacionalizálás: mintaválasztás, adatgyűjtés, adatfeldolgozás, adatelemzés)
- Elméleti magyarázat elfogadása vagy elvetése – hipotézisellenőrzés
- Eredmények közzététele

•SZEMLELETMÓDJA

- Kulcsfogalma a társadalmi struktúra, az abban elfoglalt hely
- Racionalitás mellett a kultúra szerepének megértése, fontossága

AJÁNLOTT IRODALOM

ANDORKA RUDOLF – SPÉDER ZSOLT:
BEVEZETÉS A SZOCIOLÓGIÁBA

Osiris Kiadó 2006

A SZOCIOLÓGIA MÓDSZERTANA

AZ EMPIRIKUS KUTATÁS MÓDSZERE

- Probléma megfogalmazása, kutatás tárgyának kiválasztása
- Szakirodalom áttekintése
- Elméleti magyarázat megalkotása (hipotézisalkotás)
- Operacionalizálás (mérhető formába tétel):
  - mintaválasztás
  - adatgyűjtés (társadalmi életből való információszerzés)
  - adatfeldolgozás, adatelemzés
- Elméleti magyarázat elfogadása vagy elvetése – hipotézisellenőrzés
- Eredmények közzététele

MINTAVÁLASZTÁS

Statisztikai mintavétel - véletlenszerűség biztosítása (a vizsgálni kívánt sokaság minden tagjának egyenlő esélye van a mintába kerülésre) → reprezentatív minta

- Lakossági nyilvántartások
- Hólabda módszer

Mérni csak a mintát tudjuk, de a mérésnek csak akkor van értelme, ha a mintából a populációra tudunk következtetni!

Megbízhatósági tartomány: a mintában végzett mérés alapján a teljes populációra vonatkozó becslés pontossága (90%, 95%, 99%)

A megbízhatósági tartomány mérete függ:

- adatok szórásától
- minta nagyságától

ADATGYŰJTÉSI MÓDSZEREK

- Statisztikai adatok másodelemzése
- Dokumentumok elemzése
- Megfigyelés (külső megfigyelés, résztvevő megfigyelés)
- Esettanulmány
- Kísérlet a kutató maga szabályozza a vizsgált jelenség körülményeit, feltételeit)
- Mélyinterjú, életrajzi módszer, kötetlen beszélgetés
- Kérdőíves adatfelvétel (survey-módszer)

KÓDOLÁS

- Az információkat számkódokkal rögzítjük
- Kódolás tipikus esetei:
  - a felkínált válaszokból egy lehetséges válasz adható
  - a felkínált válaszokból egy lehetséges válasz adható

KÓDOLÁS

A felkínált válaszokból több lehetséges válasz adható

-Milyen szolgáltatásokat biztosít az intézmény a családoknak?

- Jogi tanácsadás (1 0)
- Ügyintézés (1 0)
- Munkahely keresés (1 0)
- Lakhatás keresése (albérlet, lakáspályázat) (1 0)
- Étkeztetés
- Tartós élelmiszer, ruha, bútor, berendezési tárgy
- Egészségügyi ellátás
- Pszichológus segítsége
- Életvezetési tanácsok

MÉRÉSI SZINTEK

- **Nominális szint:** a változó különböző értékei azt fejezik ki, hogy két vagy több különböző típusról van szó (férfi, nő)
- **Ordinális szint:** a válaszkategóriák sorba rendezhetők, de a közöttük lévő távolságokat nem lehet összehasonlítani (egészségi állapot értékelése)
- **Intervallumszint:** nemcsak a különböző válaszkategóriák egymás utáni sorrendjét vehetjük ismertnek, hanem a közöttük lévő távolságokat is. (intelligencia teszt)
- **Aránymérő szint:** nemcsak az intervallum mérési szint jellemzőit ismerjük, hanem a zérus szintnek is van értelme. (halálzási arányszámok)

MATEMATIKAI STATISZTIKAI MÓDSZEREK

- Egyszerű statisztikai mutatók:

- Középértékek: átlag, modulusz, medián,
- Szóródás: szórás

- Két és többváltozós elemzési módszerek:

- variancia analízis
- Pearson-féle korrelációelemzés (kapcsolat erősségének mérése)
- regresszióelemzés (egyik változó milyen mértékben határozza meg a másikat)
- útelemzés (mobilitás-vizsgálatokban)
- faktoranalízis (változók összevonása kevesebb számú faktorba)
- klaszteranalízis (csoporképzés sok változó alapján)